

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี
(ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร)

The Role in Propagating Buddhism of Phra Phutthiyanamuni
(Prasert Paññāvajiro)

ANONGXAY VILAISAK

พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์, พระปลัดสถิตย์ โพธิญาณ

Phrakhrusiripariyatyanusath,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus.

พริพานุวัฒน์ ชื่นวงศ์

Pirapanuwat Chuenwong

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: horaraung28@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร) และ 3) วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร) เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี 3 ประการ ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตให้บริสุทธิ์ ส่วนวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี 10 วิธี ได้แก่ การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การอุปมาเปรียบเทียบ การใช้อุปกรณ์การสอน การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การใช้คำเล่นภาษา การเลือกคนและ การปฏิบัติรายละเอียดบุคคล การรู้จักจังหวะและโอกาส ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ การลงโทษและการให้รางวัล และการแก้ปัญหาละเอียดเฉพาะหน้า

2) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ

ปญฺญาวิโร) มีดังนี้ (1) ด้านการปกครอง ใช้หลักเมตตาธรรม ตามพรหมวิหาร (2) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ท่านอุปถัมภ์การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนที่ยากจน (3) ด้านการศึกษา จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม สรรหาแหล่งทุนทรัพย์และบุคลากรสอน (4) ด้านการเผยแผ่ ท่านเผยแผ่ทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระ (5) ด้านสาธารณูปการ ก่อสร้างถาวรวัตถุ บำรุงศาสนสถาน (6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ สนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ จัดโครงการพัฒนาวัดและ ศาสนสถานทางประวัติศาสตร์

3) วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้เผยแผ่หลักพุทธธรรมผ่านการสร้างคน สร้างงาน เป็นสมณะที่สันโดษเรียบง่าย และเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

คำสำคัญ: บทบาท, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research are : 1) to study the principles and methods in propagating Buddhism, 2) to study the role in propagating Buddhism of Phra Phutthiyamanamuni (Prasert Pannavajiro) and 3) to analyze the role in propagating Buddhism of Phra Phutthiyamanamuni (Prasert Pannavajiro). It is a qualitative research by collecting documentary data and in-depth interviews with the key informants.

Its results are: 1) Principles in Propagating Buddhism are 3: not to do all any evils, do all merit making and purify one's mind. The methods in propagating are 10 ways: giving examples and storytelling, the comparing, teaching with tools, acting as an example, word and language playing, focusing on particular person and practicing individually, waiting the time and occasion, using flexible methods in punishment and reward, and solving immanency problems. 2) The role in propagating Buddhism of Phra Phutthiyamanamuni are: (1) In Administration, he applied the loving kindness based on Brahmaviharas (2) In Aiding Education, he fostered the education of monks, novices and poor students. (3) In Education, he established a

Religious school and recruited resources and teaching staffs (4) In Propagation, he propagated both Concentration and Insight Meditation. (5) In Public Facilities, he built buildings and preserved religious places. (6) In Public Affairs, he supported public activities, organized project in developing temple and historical religious sites. And 3) on analysis in the role of propagating Buddhism, he has propagated Dhamma by developing people, creating works. He was the simple and solitude monk, thereby he was highly respected by all Buddhists.

Keywords: the role, Buddhism, propagation

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของพระสงฆ์ทุกยุคทุกสมัย บทบาทในการเผยแผ่ธรรมะทำให้หลักธรรมคำสอนเข้าถึงประชาชน พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่นี้เป็นทั้งที่พึ่งทางจิตใจ เป็นครูบาอาจารย์ของชาวบ้านเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตและพระสงฆ์เป็นผู้ประพาดิชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่การกราบไหว้ (จันทน์ ทองประเสริฐ, 2514: 143) การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการสืบทอดและพัฒนาตามยุคตามสมัยจากพระศาสดามาสู่พระสาวกจากพระสาวกรุ่นต่อรุ่นมาแล้ว วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมได้รับการสืบทอดมาทำให้พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าสู่ประเทศไทย รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ไทยในประเทศไทยก็ได้รับการสืบทอดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ทั้งในแง่การให้ความรู้ และเพื่อโน้มน้าวใจเพื่อให้สร้างความเชื่อมั่นเข้าสู่ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอน แล้วนำมาสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามความต้องการมีผู้กล่าวไว้ว่า ธรรมะเหมือนยาขมหม้อใหญ่ ถึงแม้คนป่วยจะรู้ว่าเป็นยาที่มีประสิทธิภาพในการรักษาโรค แต่ก็ยากเหลือเกินที่จะดื่มกินเข้าไป

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์และหนังสือตำราต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาและศึกษาบทบาทการเผยแผ่ของพระภิกษุ ผู้ที่สมควรเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อจะนำมาเผยแผ่ให้ผู้ใดที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสและประชาชนทั่วไปได้ทราบได้ศึกษาใช้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทรุ่นหลัง ๆ สืบต่อไป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในอนาคตนั้น พระภิกษุจะต้องทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเชิงรุก ต้องการอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ทันสมัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่จะต้องรักษาหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องตาม พุทธวจนะไว้ให้มั่นคง เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนากลับมามีบทบาทที่สำคัญในโลกอีกครั้ง (พระไพศาล วิสาโล, 2546: 445)

จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องทำการศึกษาบทบาทของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปณฺณาวชิโร) เป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุผาเงา บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มีบทบาทในการพัฒนาวัด เอื้อประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชนบ้านสบคำมาเป็นระยะเวลานาน เห็นได้จากโครงการพัฒนาวัด เช่น ศูนย์ปฏิบัติธรรม โครงการฟื้นฟูป่าไม้ โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม สถานที่พักพิงสำหรับผู้ยากไร้ ศูนย์ศึกษาแผนบาลีสมาถ์ ศูนย์ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้าน ศูนย์ศึกษาโรงเรียนสามวัย เป็นต้นเพื่อจะนำบทบาทของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปณฺณาวชิโร) มาเผยแผ่ให้ผู้ที่ไม่เคร่งครัดที่เลื่อมใสและประชาชนทั่วไปได้ทราบได้ศึกษาใช้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทรุ่นหลัง ๆ สืบต่อไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในอนาคตนั้น พระภิกษุจะต้องทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเชิงรุก ต้องการอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ทันสมัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่จะต้องรักษาหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องตาม พุทธวจนะไว้ให้มั่นคง เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนากลับมามีบทบาทที่สำคัญในโลกอีกครั้ง (พระไพศาล วิสาโล, 2546: 445) เห็นว่าท่านพระสงฆ์ที่มีศาสตร์และศิลป์ มีวิชา ปัญญา ปฏิภาณ ประสพการณ์ ปณฺธาน อุดมการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นพระเถระที่ใครในการศึกษา มีความรู้ลึกซึ้งทั้งภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติ มีบุคลิกดีมีความรู้ดี มีความสามารถดี มีวิสัยทัศน์ มีจิตใจหนักแน่น มีความยุติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักใช้คน รู้จักกระจายงาน มีนโยบายในการทำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการสร้างคุณงามความดี มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ติดต่อแผ่นดินเกิดเป็นอย่างดี มีจิตใจกว้างขวาง ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ เป็นพระสงฆ์ที่ทำงานเผยแผ่พุทธธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุก เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนเป็นอันมาก เพื่อให้สังคมมีจริยธรรมคุณธรรม เนื้อหาสาระธรรมที่ท่านได้นำมาสั่งสอนต่อพุทธบริษัทตามสถานที่ต่าง ๆ นั้นทั้งที่เป็นรูปแบบของการธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสื่อสาร ที่สามารถโน้มน้าวจิตใจให้เยาวชนและประชาชนในสังคมยุคปัจจุบัน ได้หันมาสนใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้นและสามารถนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิต ครอบครัว สังคม และประเทศชาติอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปณณาวชิโร)
- 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปณณาวชิโร)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปณณาวชิโร) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิง (Documentary Research) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์แบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depthInterview)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depthInterview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้ 1) ศึกษารวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 25392) หนังสือชีวประวัติของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปณณาวชิโร) 3) ศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ อรรถกถา เป็นต้นพร้อมด้วยตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานงานวิจัย หนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น บทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มประชากร/ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก

แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับพระสังฆาธิการ และกลุ่มฆราวาสในขอบเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ระดับพระสังฆาธิการจำนวน 10 รูป และฆราวาส 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์

ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย พร้อมทั้งขอเอกสารตรวจสอบเครื่องมือจากบัณฑิตศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินงานดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์ ทำการนัดหมายเรื่องสถานที่และเวลาที่จะทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัว ชี้แจงพร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์และอธิบายประเด็นการสัมภาษณ์ให้เข้าใจถูกต้อง 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง 3) เมื่อทำการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการดังนี้ 1) นำข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์มาวิเคราะห์ 2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง 3) เรียบเรียงผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แบบพรรณนา 4) สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธานุญมณี (ประเสริฐ ญาณวชิโร) มีหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยวิธีการ คือ 1) การเทศนา 2) การปาฐกถา 3) การอภิปราย 4) การไต่ถาม 5) การสาธิต 6) การสนทนา 7) การเขียนบทความ และวิธีการเผยแผ่อื่นๆ อยู่อีกมากทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญ การเผยแผ่มาแล้ว 2 ลักษณะ คือ 1) เผยแพร่ประจำที่ เช่น เผยแพร่ในวัดของตนเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่น ๆ เผยแพร่ตามจุด ศูนย์ องค์การ หรือสมาคม และอื่น ๆ ที่ตั้งไว้เป็นหลักแหล่ง และ 2) เผยแพร่เคลื่อนที่ เช่น เผยแพร่ไปตามวัดต่าง ๆ เผยแพร่ไปตามหมู่บ้านเผยแพร่ไปตามโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเผยแพร่ไปตามหน่วยราชการต่าง ๆ และสถานที่อื่น ๆ ที่เห็นสมควรเพื่อให้ประชาชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามวัยของตน ได้ปลูกฝังศีลธรรมและวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนให้ประชาชนจงดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาให้ประชาชนจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์และเพื่อความมั่นคงและก้าวหน้าของพระพุทธศาสนา

2. บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี(ประเสริฐ ญาณาวชิโร)

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ญาณาวชิโร) ท่านได้ดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามรอยพระดำรัสของพระบรมศาสดา ทำหน้าที่สอนธรรมนำปฏิบัติ ด้วยการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมเป็นประจำทุกวันพระอุโบสถศีล เป็นผู้ปฏิบัติกิจของสงฆ์ ด้วยการทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็นเป็นประจำทุกวัน ลงอุโบสถสังฆกรรมไม่เคยขาดหากไม่มีกิจธุระจำเป็น นอกจากนั้นท่านยังเป็นนักเผยแผ่ นักพัฒนามีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในการคิดการทำอะไรใหม่ ๆ ก้าวไกล มุ่งพัฒนาชุมชนและสังคมด้วยการจัดโครงการสนับสนุน ส่งเสริม ฝึกฝน บุคลากรที่เป็นพระภิกษุสามเณรภายในวัด ให้รู้จักการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการเทศนา การปาฐกถาธรรม การบรรยายธรรม การสอนหนังสือในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมที่พระสงฆ์พึงกระทำ เพื่อการเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาภารกิจด้านนี้ นับว่าเป็นงานที่โดดเด่นของวัดพระธาตุผาเงา ซึ่งเป็นภารกิจที่ประจักษ์ชัดแก่สาธารณชน เพราะท่านพระพุทธิญาณมุนี(ประเสริฐ ญาณาวชิโร) ให้ความสำคัญทั้ง 6 ด้าน เพราะเป็นภาระกิจการบริหารคณะสงฆ์

3. วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี(ประเสริฐ ญาณาวชิโร)

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ญาณาวชิโร) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมที่บัญญัติไว้ ๖ ด้าน เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามให้เป็นไปตามอำนาจ และหน้าที่โดยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นกรอบที่ใหญ่พระสังฆาธิการต้องบริหารโดยใช้หลักการและทฤษฎีในการบริหารมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ชอบธรรม ในการบริหารกิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านตามบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ดังนี้

ด้านการปกครอง วัดพระธาตุผาเงา ได้จัดการบริหารและการปกครองสืบต่อกันมาด้วยความเรียบร้อยตาม กฎระเบียบคำสั่งคณะสงฆ์ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของสงฆ์ เป็นไปตามพระธรรมวินัยโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชาปกครองคณะสงฆ์ในวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะครูอาจารย์ภายในวัดร่วมในการปกครอง

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้มีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาทั้งด้านปริยัติธรรม และปฏิบัติ ด้านปริยัติธรรม ได้จัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมทั้งบาลีและแผนธรรม ซึ่งได้สร้างโรงเรียนปริยัติธรรมเริ่มดำเนินการก่อสร้างในปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ได้จัดให้มีการปฏิบัติ วิปัสสนากัมมัฏฐาน มีพระภิกษุและฆราวาสมารับการอบรมและประพฤติปฏิบัติเป็นจำนวนมาก ตลอดถึงได้จัดอบรมนักเรียน เยาวชน

ด้านการศึกษา ท่านเห็นความสำคัญในการศึกษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุ สามเณรเป็นอย่างมาก ท่านจึงได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่ในการศึกษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุ สามเณรและยังได้มีการอุดหนุนให้ทุกการศึกษาพระภิกษุ สามเณรและชาวบ้านให้ได้มีการศึกษาตลอดมิได้ขาดอีกทั้งยังหมั่นอบรมสั่งสอนให้ลูกศิษย์ได้เรียนรู้และปฏิบัติตามหลักของพระธรรมวินัยเป็นประจำโดยที่ท่านเป็นแบบอย่างและผู้สอนด้วยในเวลาเดียวกัน ด้วยความอุตสาหะของท่านเจ้าคุณท่านได้จัดตั้งสถานที่เรียนและส่งพระภิกษุ สามเณรไปเรียนในที่ต่าง ๆ ด้านการเผยแผ่

ด้านการสาธารณูปการ มีบทบาทในการพัฒนาและบูรณปฏิสังขรณ์วัดในชุมชนของท่านได้ช่วยวัดที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารหลายแห่งที่อยู่ห่างไกลไปปฏิสังขรณ์จนมีพระสงฆ์จำพรรษา เพื่อให้มีวัดวาอารามเพิ่มขึ้นตามชุมชนในเขตปกครองท่านได้ทำโรงน้ำแข็งไว้ในวัด มีบ่อบาดาล เพื่อสูบน้ำขึ้นมาใช้ยามขาดแคลน ท่านได้ซ่อมแซมปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้าง เช่น หอกลอง พระอุโบสถสร้างหอพระไตรปิฎกเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา เพื่อให้สาธุชนได้ศึกษา พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีบทบาทในด้านสาธารณะสงเคราะห์และการเชื่อมความสัมพันธ์ให้พุทธบริษัทตลอดถึงสังคมและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ท่านได้ออกตรวจเยี่ยมโดยพาคณะสงฆ์ไปให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้เป็นประจำเพื่อให้กำลังใจชาวบ้านตระหนักถึงพระพุทธศาสนา ท่านได้ให้เจ้าอาวาสทุกระดับได้ร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ผู้บริหาร เจ้าคณะตำบล หมู่บ้านและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาและเป็นผู้นำจิตวิญญาณของประชาชน ทั่วไปเป็นอันมาก ท่านได้ตรวจเยี่ยม

โดยพาคณะสงฆ์ไปให้ความช่วยเหลือผู้ที่ยากไร้เป็นประจำเพื่อให้กำลังใจบ้านบ้านและให้ความช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส เช่น คนไข้ติดเตียง ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ในอำเภอตลอดถึงประเทศเพื่อบ้านเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ให้กับพุทธบริษัททั้งหลาย ท่านได้ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชน โดยจัดกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธ

ศาสนา เพื่อให้เกิดความสามัคคีภายในวัดและชุมชนได้มีส่วนร่วมในในทางพระพุทธศาสนา สืบต่อไป

ดังนั้น ในด้านบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร) ท่านเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ

ด้านการปกครองสูง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนผู้นำคนอื่นทั่วไป บำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์สุขสันติของมวลมนุษยชาติโดยแท้เปี่ยมล้นด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกล เข้าใจปัญหาของวัดและชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง มีเมตตาธรรม เป็นนักคิด นักพัฒนา นักวิเคราะห์รอบรู้และข้อมูลที่ทันสมัย กล้าตัดสินใจลงมือทำ มียุทธวิธีและเทคนิคการใช้พระธรรมวินัยพระราชบัญญัติสงฆ์ไทยในการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ในการปกครอง บริหารตน บริหารคน บริหารงาน ทำให้คณะสงฆ์และชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข นำหลักธรรมมาใช้ควบคู่กับการปฏิบัติเจริญสมาธิ ปัญญา ในชีวิตประจำวันและเป็นภาวะผู้นำตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสไว้โดยใช้หลักคิด หลักพูดปฏิบัติ ได้นำหลักทศพิธราชธรรมและหลักเมตตาธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ท่านเห็นความสำคัญว่าการศึกษาเป็นแหล่งขัดเกลาพัฒนา ส่งเสริม คุณภาพชีวิต ทุกท่านของคนในชุมชน บูรณาการหลักธรรมนำความรู้สู่การปฏิบัติ คิดค้นสำนักการศึกษา สำนักศึกษาการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองปัญหาของชุมชน ยกย่องคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น ลดปัญหาต่างๆ ในสังคมให้น้อยลง เสริมสร้างความเข้มแข็งสติปัญญาคนในชุมชนให้มีภูมิคุ้มกัน ไม่ให้หลงไหลไปสู่อบายมุข ทำให้คนรุ่นหลังสนใจในหลักธรรม กลับมาสู่ภูมิปัญญาพื้นบ้านท้องถิ่นถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามสร้างโรงเรียนสามวัย สำนักศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือวันหยุดอื่นๆ อีกมากมาย สำนักอบรมเด็กในวัดตลอดทั้งโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การให้ทุกการศึกษาแก่เด็กด้วยโอกาส จัดตั้งโครงการอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม จัดตั้งทีมงานอบรมธรรมะสู่ประชาชน สร้างเงินสร้างงานให้แก่ชุมชน เช่น โครงการฟื้นฟูยาสูบไพร่พื้นบ้าน โครงการทอดผ้าพื้นบ้าน เพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข สร้างสันติสุขในรูปแบบบูรณาการหลักธรรมคู่กับการพัฒนาสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืนและเข้มแข็ง

ด้านศาสนศึกษา ท่านให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา มองว่าการศึกษาเท่านั้นที่ต่อยอดหรือสืบทอดพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยและสังคมโลกได้ การศึกษาเท่านั้นที่จำเป็นจะทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า ท่านยังได้พยายามที่จะทำให้วัดแห่ง

นี้กลายเป็นศูนย์กลางศึกษาชาติ ศาสน์ พระมหากษัตริย์ เป็นแหล่งรวมการศึกษาศาสนา สังคม และวัฒนธรรมก็อยู่ในสถานที่แห่งนี้ เป็นแหล่งรวบรวมพระธรรมคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า มีการสร้างโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบ พัฒนาโครงการศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเป็นต้นมา จะเห็นได้จากโครงสร้างที่เกิดขึ้นในระยะสั้นและระยะยาวต่าง ๆ เช่น โรงเรียนศึกษาแผนกธรรม-บาลี โรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนสอนคนสามวัย โรงเรียนสอนศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้พระพุทธรูปศาสนามีความรุ่งโรจน์และทำให้วัดโรงเรียนเกิดการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความปิติสุข

ด้านการเผยแผ่ ท่านเป็นพระนักปฏิบัติเห็นได้จากปฏิปทา การคิด การพูด การทำมีศีลาจารวัตรที่งดงาม เป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาโดยตลอดยึดถือหลักปฏิบัติกรรมฐาน ถือนิสิตปฏิญาณสี่เป็นฐานที่ตั้งในการเจริญสติปัญญาใช้ศีล สมาธิ และปัญญา ใช้หลักความอดทน ความเพียรเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จทำให้ศรัทธาญาติโยมเลื่อมใสในตัวท่านแล้วนำไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาตน พัฒนาชุมชน และสังคมทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันนำมาซึ่งสังคมปึกแผ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จัดอบรมธรรมะ อบรมปฏิบัติธรรมกรรมฐานแก่พระภิกษุ สามเณร และฆราวาสมาโดยตลอด จัดตั้งโครงการสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม เณริมพระเกียรติเนื่องในวาระโอกาสต่างๆท่านพระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ญาณวชิโร) ได้ใช้หลักพรหมวิหารสี่นำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักเมตตาธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้นำวิธีการเผยแผ่อันได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาธรรม บรรยายธรรม สัมมนาวิทยุ การให้อาวาส เอกสาร หนังสือ เทปธรรมและคิดคำคมตามต้นไม้ โดยแบ่งการเผยแผ่ออกเป็น 2 ด้าน คือ การเผยแผ่ในวัดโดยใช้ประเพณีเป็นสื่อกลาง และการเผยแผ่นอกวัดส่งเสริมให้ภิกษุสงฆ์ไปบรรยายธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน คือ การใช้สื่อในการเผยแผ่ คือ การใช้สื่อบุคคลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการใช้สื่อมวลชนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในรูปแบบการใช้สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือคู่มือประกอบภาพ หนังสือสวดมนต์ การใช้สื่อเฉพาะกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นสื่อที่ช่วยวางรากฐานทางศีลธรรมได้เป็นอย่างดี แยกประเภทได้แก่ การสร้างวัตถุมงคล เทปบันทึกเสียง

ด้านสาธารณูปการ พระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร) ท่านได้สร้างคุณประโยชน์อันเป็นคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย อาทิ วิหารหลวงผาเงา วิหารพระเจ้าล้านตื้อ อุโบสถ ศาลาปฏิบัติธรรมหลังที่ 1 ศาลาการเปรียญศาลาปฏิบัติธรรมหลังที่ 2 หอระฆังบันไดนาถขึ้นสู่พระอุโบสถพิพิธภัณฑสถานผ้าทอเชียงใหม่ แสงโรงเรียนปริยัติธรรม (แผนกธรรม-บาลี) หอวัฒนธรรมนิทัศน์ กุฏิพระสงฆ์ 32 หลัง หอพระไตรปิฎก เณริมพระเกียรติกุฏิแม่ชี 19 หลัง อาคารพระพุทธิญาณมุนี อาคารเทพกาญจนา ศาลาโรงฉัน ห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวัดพระธาตุผาเงาและอื่น ๆ อีกมากมาย

ด้านสาธารณสงเคราะห์ ท่านเป็นนักพัฒนา นักส่งเสริม จัดหาเงินทุนต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในวัดและชุมชน เช่น โครงการฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้าน การทำยาสมุนไพร เพื่อตอบโจทยแก้ไข้ปัญหาในระยะสั้นและระยะยาวเป็นแหล่งส่งเสริมสติปัญญา แหล่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์สูงสุดให้แก่คนในวัดและชุมชน นอกจากนั้นท่านยังสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนมาโดยตลอด สร้างสถานที่ สาธารณะให้แก่วัดและชุมชนอำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมวัดและชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจ ความร่มเย็น ความเป็นปกติสุข ความเป็นปึกแผ่น และความดีงามของสังคม

อภิปรายผล

พระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร) เป็นผู้เสียสละทั้งร่างกายและแรงใจในการช่วยเหลือฟื้นฟูพระพุทธศาสนาทั้งพระธรรมวินัยและถาวรวัตถุทั้งในวัดพระธาตุผาเงาและต่างประเทศนอกจากนั้นท่านได้ไปเป็นประธานในการก่อสร้างวัดในที่ต่าง ๆ ท่านได้เอาใจใส่ในการสร้างสาพัฒนาวัดและยังได้บำรุง ซ่อมแซม ต่อเติม จัดโครงการสาธารณะประโยชน์ เพื่ออำนวยความสะดวกของพุทธศาสนิกชนคนรุ่นหลัง ได้เห็นความสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บูรณาการสิ่งที่ตัวเองมีอยู่เข้ากับสมัยใหม่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ยังได้ศึกษาและใช้ทรัพยากรแปรรูปเพื่อเศรษฐกิจของชุมชน ศาสนาที่เป็นวัตถุ เช่น เจดีย์ วัด วิหาร โบสถ์ สถาน พร้อมกันได้สร้างศาสนาที่พึ่งทางกาย ทางใจ เช่น สร้างโรงเรียน วัด ที่พักผ่อน ที่สาธารณะมากมายให้แก่วัดและชุมชนมาโดยตลอดท่านได้นำใช้หลักพรหมวิหารมาใช้ในการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักเมตตาธรรมในการบำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์สุสันติของมวลมนุษยชาติโดยแท้เป็นนักคิด นักพัฒนา นักวิเคราะห์เป็นตัวอย่างที่ดีใน

การพัฒนาวัดที่ได้นำหลักทศพิธราชธรรมและหลักเมตตาธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน และพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข สร้างสันติสุขในรูปแบบบูรณาการหลักธรรมคู่กับการพัฒนาสมัยใหม่ได้อย่างเข้มแข็งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยันต์จันทนาโน (จันทนาม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาท และงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์ สมภพ โชติปัญโญ” สรุปความได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญนั้น ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม เป็นอย่างมาก พระสงฆ์เป็นสถาบันหลักของชาติ จักการศึกษาสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดานำพุทธศาสนิกชนปฏิบัติธรรม พัฒนาสังคมให้ร่มเย็นแต่ในปัจจุบันภารกิจที่พระสงฆ์เคยทำมาถูกลดบทบาทลง องค์กรและสถาบันทางสังคม ๆ ได้เข้ามาทำหน้าที่แทนพระสงฆ์ เช่น การจัดการการศึกษา เป็นต้น เมื่อบทบาทในการเผยแผ่พุทธธรรม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เพียงเป็นผู้นำทางพิธีกรรมทำวัตร สวดมนต์ รับกิณิมนต์ ในงานต่าง ๆ เป็นต้น การเผยแผ่พุทธธรรมอันเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ (พระมหาสุริยันต์ จันทนาโน (จันทนาม) 2549: บทคัดย่อ) และงานวิจัยของพระวิเชียร สีหาบุตร ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระธรรมมหาวิราณวัตร วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระธรรมมหาวิราณวัตร เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทเกื้อกูลต่อการพัฒนาสังคม โดยมีบทบาทด้านการปกครอง การศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์การฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการบำรุงสิ่งแวดล้อม และแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จนเป็นที่ยอมรับ ของสังคมโดยทั่วไป ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม บทบาทของท่านกล่าวโดยสรุปที่เด่นแล้วมี 3 ลักษณะคือ 1) การให้สนับสนุน 2) การให้แก่งคิดเตือนสติทางสังคม และ 3) การสร้างความรู้ความคิด ซึ่งเกื้อกูลต่อการพัฒนาสังคมไทยได้เป็นอย่างดี (พระวิเชียร สีหาบุตร 2527: บทคัดย่อ) บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธิญาณมุนี(ประเสริฐ ญาณาวชิโร) มีความโดดเด่นในด้านสาธารณูปการ ก่อสร้างวัด พัฒนาวัดร้างให้เป็นวัด ที่เจริญรุ่งเรืองและเป็นที่รู้จักของชาวพุทธและการปฏิบัติกรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ได้เป็นอย่างดี ถูกต้อง ท่านเจ้าคุณถือว่า เป็นพระที่เพียบพร้อมในทุก ๆ ด้านและความเป็นสมณะ สันโดษเรียบง่าย ทำตนเป็นแบบอย่าง จึงทำให้ท่านเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนทั้งในภายในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องงานวิจัยของพระมหาปัญญา สุขสงค์ ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์

ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณี : พระพิศาลธรรมพาที (พยอมกลยาโณ) ผลการศึกษาพบว่า พระพิศาลธรรมพาที เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทเกื้อกูลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาสังคม ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการและ ด้านสาธารณสงเคราะห์การฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมและแก้ปัญหาภาวะจนเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสังคมทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม ในด้านการเผยแผ่ ประชาชนได้รับการอบรมให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นคนดีอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข(พระมหาปัญญา สุขสงค์ ,2541 : บทคัดย่อ) และงานวิจัยของพระอารักษ์ ญาณธมโม เรื่อง“ศึกษาบทบาทการส่งเสริมการศึกษาแก่ชาวเขาของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์” มีวัตถุประสงค์3ประการ คือ 1)เพื่อศึกษาการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย 2)เพื่อศึกษาภูมิหลังชีวิตและแนวคิดของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์กับบทบาทการส่งเสริมการศึกษาแก่ชาวเขา 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริมการศึกษาแก่ชาวเขาของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ผลการศึกษาพบว่า 1. การส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยคือการมีส่วนร่วมของสถาบันพระพุทธศาสนาในการดำเนินการสนับสนุน การส่งเสริมและอุปถัมภ์ในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม แก่พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงประชาชน การจัดระบบการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ หลักสูตรเฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จัดเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมและหลักสูตรที่ศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาร่วมกับวิชาสามัญอื่นๆ จัดเป็นการศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์2.ภูมิหลังชีวิตและแนวคิดของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ ชาวเขายกย่องท่านว่าพระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติดีงาม มีเมตตาอบรมสั่งสอนชาวเขาให้ได้รับการศึกษา ท่านยึดแนวทางพระราชดำรัส พระเจ้าอยู่หัวที่มาเยี่ยมเยียนราษฎรที่นี้ว่า ให้พวกเราชาวเขาต้องได้เรียนและรู้หนังสือ ภายหน้าคนเราจะหากินเลี้ยงอาชีพรด้วยปัญญาความรู้ ต่อไปถ้าเราไม่เรียนหนังสือ ไม่รู้หนังสือก็จะหาเลี้ยงตัวยาก เฉพาะคนทั้งหลายทั่วไปก็ใช้กินด้วยวิชาปัญญาทั้งหมดจึงได้มีการสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและจัดฝึกอาชีพเพื่อให้ได้เรียนรู้ตามความต้องการของชาวเขา3.บทบาทการส่งเสริมการศึกษาแก่ชาวเขา ท่านใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์สามเณรด้านพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกสามัญและแผนกบาลี ควบคู่กับภารกิจของคณะสงฆ์ มีบทบาทส่งเสริมด้านการศึกษา ให้การศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย โรงเรียนพระ

ปริยัติธรรมวัดห้วยต้ม ท่านส่งเสริมให้พระเณรได้เรียนรู้แผนกสามัญศึกษาควบคู่กับแผนกธรรมบาลีอีกด้วย(พระอารักษ์ ญาณธมโม, 2560 : บทคัดย่อ)

องค์ความรู้และนวัตกรรม

พระพุทธศาสนาของพระพุทธญาณมุนี (ประเสริฐ ปัญญาวิโร)ท่านได้นำใช้หลักพรหมวิหารมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักเมตตาธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายวิธี คือ การเทศนา การปาฐกถา การอภิปรายการโต้ว่าที่การสาธิตการสนทนาการเขียนบทความ และวิธีการเผยแพร่อื่นๆโดยเผยแผ่ผ่านแบบประจำที่และเผยแผ่แบบเคลื่อนที่ส่วนในด้านบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้มีบทบาททั้ง 6 ด้าน คือ

ด้านการปกครองใช้นโยบายการปกครองรูปแบบพ่อปกครองลูก

ด้านการการเผยแผ่การเทศนา อบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน และผู้อาราธนาไปที่อื่น ๆ

ด้านการศึกษาก่อดั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม และส่งเสริมการเรียนการสอนบาลี

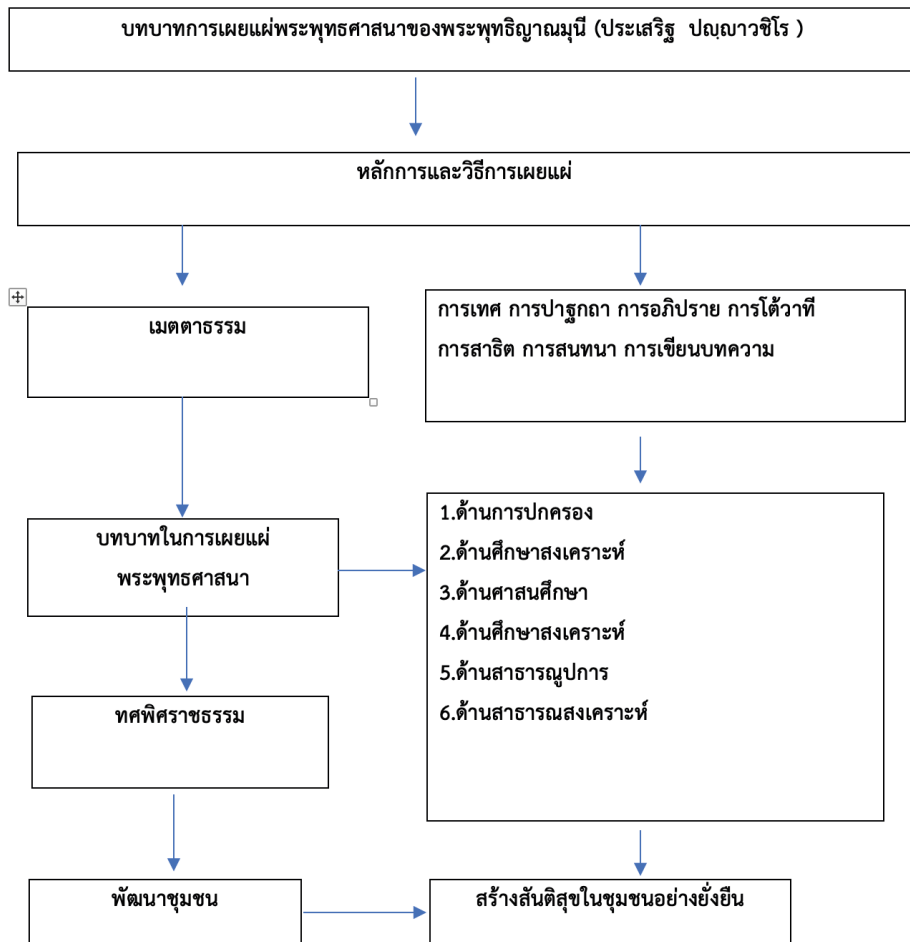
ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือในการช่วยเหลือเกื้อกูลด้านการศึกษา

ด้านสาธารณูปการก่อสร้างวิหารหลวงผาเงา วิหารพระเจ้าล้านตื้อ อุโบสถศาลาปฏิบัติธรรม

ด้านสาธารณสงเคราะห์จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน

ท่านจึงผู้ที่มีลักษณะของการเป็นนักคิด นักพัฒนา นักวิเคราะห์ในการบำเพ็ญตนเพื่อผลประโยชน์สุขสันติของมวลมนุษยชาติโดยแท้เป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาวัดที่ได้นำหลักทศพิธราชธรรมและหลักเมตตาธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน และพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีความสุข สร้างสันติสุขในรูปแบบบูรณาการหลักธรรมคู่กับการพัฒนาสมัยใหม่

**ตารางแสดงกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระพุทธิญาณมุนี (ประเสริฐ ปญฺญาวชิโร)**

สรุป

หลักการเผยแผ่ เน้นเป้าหมาย ๓ ประการ คือ เพื่อประโยชน์แก่ชนจำนวนมาก เพื่อความสุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก โดยสั่งสอนให้ไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อมและการทำจิตให้บริสุทธิ์ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระพุทธญาณมุนี (ประเสริฐ ญาณวชิโร) ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม บรรยาย ธรรม สัมโมหะนียกถา อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้ สื่อประกอบการสอน มุ่งเน้นให้ประชาชน ได้มีความรู้ความเข้าใจ และเกิดศรัทธาเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธญาณ มุนี (ประเสริฐ ญาณวชิโร) ท่านมีความโดดเด่นในด้านสาธารณูปการ ก่อสร้างวัด พัฒนา วัดร้างให้เป็นวัดที่เจริญรุ่งเรืองและเป็นที่รู้จักของชาวพุทธและการปฏิบัติกรรมฐานตาม แนวสติปัฏฐาน ๔ เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ได้เป็นอย่างดี ถูกต้อง ท่าน เข้าใจคุณถือว่าเป็นพระที่เพียบพร้อมในทุก ๆ ด้านและความเป็นสมณะ สันโดษเรียบง่าย ทำ ตนเป็นแบบอย่าง จึงทำให้ท่านเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนทั้งในภายในประเทศ และต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2514). **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพมหานคร : อภิธรรมมูลนิมิตมหาธาตุวิทยาลัย
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺตโสภโณ). (2541). **พระพุทธศาสตร์ปริทัศน์ รวมผลงานทาง วิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย
- พระไพศาล วิสาโล. **พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพมหานคร, มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- พระวิเชียร ดิษฐานุตร. (2527). **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระ ธรรมมหาวิธานวัตร วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม**. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
- พระมหาสุริยันต์จันทนาโน (จันทนาม). (2549). **ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ**. **วิทยานิพนธ์พุทธ**

ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาปัญญา สุขสงค์. (2541). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณี : พระพิศาลธรรมพาที (พยอมกุลยาโณ). **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบาย และการวางแผนสังคม. มหาวิทยาลัยเกริก**

พระอารักษ์ ญาณธมฺโม. (2560). ศึกษาบทบาทการส่งเสริมการศึกษาแก่ชาวเขาของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**